

HĂRȚUIREA SEXUALĂ A FEMEII

– FENOMEN AL SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Prof. univ. dr. Emilia ALBU, Asistent univ. Lucica COȘA

Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Abstract

This work presents one of the current forms of deviance: socio - sexual harassment, which occurs against a background of complex elements, caused by psychological and sociological factors. The paper deals with the definition of the term, the forms of sexual harassment, the relationship between sexual harassment and personality characteristics and the consequences of this phenomenon.

1. Definierea termenului de hărțuire sexuală

Modificările apărute de-a lungul timpului în ceea ce privește poziția socială a femeii au adus cu sine în perioada contemporană o serie de transformări legate de raportul dintre feminitate și masculinitate. Una dintre acestea o constituie o atitudine larg generalizată ce permite bărbatului anumite privilegii legate de putere și prestigiu. Alături de alte forme de devianță socio-sexuală precum maltratarea, violul sau prostituția, hărțuirea sexuală apare pe fondul existenței unor elemente complexe determinate de factori psihologici și sociologici.

Fiind un subiect din ce în ce mai disputat în literatura de specialitate a ultimilor ani, problema definirii termenului de hărțuire sexuală nu este una deloc ușoară. Hărțuirea sexuală constă în comportamente de amenințare, constrângere, intimidare, umilire, realizate de către o persoană împotriva alteia. Fiecare hărțuire este gravă în sine și fiecare modalitate de hărțuire este unică în felul ei pentru că fiecare persoană percepe într-un mod unic experiența prin care trece. Hărțuirea poate apărea oriunde. Pe stradă, omul se simte capabil să reacționeze pentru a ieși mai repede din situația conflictuală. Asta nu înseamnă însă că este ceva confortabil pentru victimă sau că este ceva normal într-o lume civilizată. În familie, unde din cauza “moștenirii” noastre culturale, deși hărțuirea este extrem de gravă și deseori întâlnită, un procent foarte mare din femeile sau bărbații hărțuiți nu reacționează la această situație, li se pare normal și nu fac nimic pentru a schimba lucrurile. În mediul organizațional, omul este mult mai conștient de drepturile lui și atunci se simte și mai lezat, presiunea psihică este resimțită mult mai puternic. De obicei cel care hărțuiește este ierarhic superior sau egal. Persoana hărțuită resimte puternic frustrarea pe de o parte, inconfortul de a veni la muncă și de a face față unor

situații penibile, și neputința de a se exprima pe de alta parte, întrucât îi este frică să nu fie dată afară sau să nu fie promovată.

De cele mai multe ori când vorbim de hărțuire la locul de muncă, persoana care hărțuiește abuzează de funcția pe care o are, cu scopul de a obține anumite beneficii de natură sexuală din partea persoanei hărțuite. Efectele unor astfel de comportamente sunt negative, afectează atât persoana hărțuită, cât și organizația în care aceasta lucrează.

Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați face o distincție clară între hărțuire, hărțuire sexuală și discriminare pe bază de sex : *prin « hartuire sexuala » se înțelege situația în care se manifesta un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal sau nonverbal, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității unei persoane și, în special, crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor; prin discriminare bazată pe criteriul de sex se înțelege discriminarea directă și discriminarea indirectă, hartuirea și hartuirea sexuala a unei persoane de către o altă persoană la locul de muncă sau în alt loc în care aceasta își desfășoară activitatea”.*

Problematika hărțuirii sexuale la locul de muncă a constituit subiectul unui raport de cercetare al Centrului de Parteneriat pentru Egalitate, raport dat publicității la începutul anului 2007. Conform acestui raport, hărțuirea sexuală este înțeleasă de majoritatea subiecților ca fiind încercarea de a avea relații sexuale cu forța, prin amenințări sau promisiunea unei recompense, întâlniri amoroase cu promisiunea angajării/promovării, comportament sau limbaj cu conotație sexuală, fără acordul persoanei: sărutări, atingeri nepotrivite, îmbrățișări, limbaj cu conotație sexuală.

Subiectul hărțuirii sexuale este unul care permite existența unor prejudecăți, stereotipuri, idei preconcepute. De cele mai multe ori, ele nu sunt vehiculate cu rea-credință, ci sunt informații primite pe diferite căi, generalizate și neverificate, necernute prin filtrul propriu al fiecărei persoane, care sunt întărite prin auzire repetată și preluare. Există foarte multe mituri despre hărțuirea sexuală pe care le întâlnim, și care ne influențează comportamentele și modul de raportare la situația de hărțuire sexuală. E important de știut că responsabilă pentru hărțuire este doar persoana care hărțuiește. Actele de hărțuire contrar prejudecăților ce există, nu au loc din cauza aspectului exterior al unei persoane, ci din dorința hărțuitorului de a-și exercita puterea și controlul asupra acelei persoane.

În definirea conceptului de hărțuire sexuală apare de foarte multe ori confuzia între anumite manifestări specifice acestuia și manifestări specifice flirtului..Care este totuși

diferența dintre flirt și hărțuire sexuală?

Hărțuirea sexuală:

Te face sa te simți neplacut

Este unilaterală

Nu te face să te simți atragător/atragătoare

Te face sa te simți neputincios/neputincioasă

Este o relație bazată pe putere

Este nedorită

Este ilegală

Este degradantă

Te face trist/a, nefericit/a, furios/a

Îți scade stima de sine

Flirtul

Te face sa te simți plăcut

Este reciproc

Te face sa te simți atragător/atragătoare

Te face sa simți ca deții controlul

Este o relație de la egal la egal

Este dorit

Nu este ilegal

Te flatează

Te face fericit/a

Îți crește stima de sine

2. Forme de manifestare a hărțuirii sexuale:

Există mai multe forme ale hărțuirii sexuale.

A. În funcție de gravitatea lor se disting :

- a) Forme ușoare: priviri, atingeri, gesturi, limbaj cu conotație sexuală – raportată de 12,9% din populația adultă a țării ;
- b) Solicitarea de relații sexuale prin promisiuni: „invitația la întâlniri amoroase, cu promisiunea angajării sau promovării”, „cererea de relații sexuale cu promisiunea unei recompense” – raportată de 1,9% din populația adultă a țării ;
- c) Forme grave: amenințări și forțarea victimei - „sărut fără permisiune”, „solicitarea de relații sexuale, cu amenințare”, „încercarea de a avea relații sexuale, cu folosirea forței” – raportată de 1,7% din populația adultă a țării

B. După modalitatea de manifestare există.

- a) Hărțuirea fizică :saruturi, mângâieri, atingeri într-o manieră sexuală ;
- b) Hărțuirea verbală: comentarii nedorite despre viața privată sau sexuală a persoanei, discuții explicit sexuale, comentarii sugestive despre înfățișarea sau corpul persoanei ;
- c) Hărțuirea posturală: gesturi sexuale sugestive, gesturi cu mana, degetele, bratele sau picioarele;
- d) Hărțuirea scrisă sau grafică. trimiterea unor poze cu tentă pornografică, adresarea unor scrisori de dragoste indezirabile ;

- e) Hărțuirea emoțională: comportamente care izolează, discriminează sau exclude persoana pe motiv de rol-sex;
- f) Hărțuirea "quid pro quo": o atmosferă de intimidare, ostilă, sau ofensivă de condiționare a menținerii locului de muncă a unei persoane în funcție de oferirea unor favoruri sexual.

C. În funcție de manifestarea hărțuirii sexuale avem :

a. hărțuire sexuală publică - hărțuitorii au atitudini seductive sau sexiste fără echivoc față de colegi, subordonați;

b. hărțuire sexuală privată- hărțuitorii cultivă cu grijă o imagine publică respectabilă, iar comportamentul inadecvat, hărțuirea sexuală propriu-zisă are loc doar în particular;

Cu toate că există o clasificare a formelor de hărțuire sexuală, considerăm că identificarea acestui fenomen este dificilă datorită subiectivității în interpretarea manifestărilor.

Relația dintre hărțuirea sexuală și poziția socială, respectiv caracteristicile personalității.

Potrivit unor studii recente realizate de IMAS - Cercetarea Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă, 2003 (*IMAS, la cererea Centrului Parteneriat pentru Egalitate - CPE*) oricine poate fi hărțuit/a. Studiile arată că persoanele hărțuite sunt diferite ca vârstă, aspect fizic, vestimentație, comportament. Singurul lucru comun este faptul că 90% dintre persoanele hărțuite sunt femei. Modul în care se îmbracă o persoană nu echivalează cu acceptul dat hărțuirii sexuale. În România, cele mai frecvente victime ale hărțuirii sexuale sunt femeile tinere (sub 30 de ani) din mediul urban, care lucrează în firme și, în special, în acele firme care operează în servicii. În 55% dintre cazuri, agresorul a fost un „șef” sau un „director” și în 24% un patron. Contrar așteptărilor noastre, cele mai multe victime ale hărțuirii sexuale, au studii superioare.

În ceea ce privește personalitatea celor supuși hărțuirii sexuale, de cele mai multe ori este vorba de femei cu o stimă de sine scăzută, neîncrezătoare în forțele proprii, sau cu complexe de inferioritate, incapabile să refuze, foarte sensibile și fără abilități de comunicare asertivă. De asemenea, foarte multe sunt persoane ambițioase fără a avea însă încredere în capacitatea lor de a face față diferitelor situații.

4. Consecințele hărțuirii sexuale

În funcție de forma în care se manifestă și de contextele specifice în care apar, comportamentele de hărțuire sexuală au consecințe foarte grave.

În plan psihic pot apărea: depresie, anxietate, șoc, negare, stres, tulburări ale somnului, furie, teamă, frustrare, iritare, instabilitate emoțională, nesiguranță, jenă, rușine, confuzie, neputință, tulburări de concentrare, atacuri de panică, stimă de sine scăzută, neîncredere în capacitățile proprii, hipersensibilitate, izolare, autoblamare

În plan fizic: pot apărea dureri puternice de cap, migrene, oboseală, epuizare, letargie, amețeli, tulburări de vedere, afecțiuni dermatologice, probleme gastrointestinale, ulcer, fluctuații ale greutății, tulburări de alimentație, palpitații, creșterea tensiunii arteriale, disfuncții sexuale, tulburări hormonale.

Hărțuirea sexuală poate avea impact și asupra performanței și carierei :· satisfacție scăzută la locul de muncă, demotivare, performanță scăzută, pierderea oportunităților de promovare, absenteism, mai mult timp petrecut în concediu medical, schimbarea obiectivelor de carieră, lipsa atașamentului față de organizație, lipsa de inițiativă, de interes pentru muncă, neîncredere în competențele proprii, predispoziție spre erori profesionale, depășirea termenelor, neîndeplinirea sarcinilor, calitate scăzută a modului de îndeplinire a sarcinilor, neutilizarea totală a potențialului.

Ce poate face o persoană victimă a hărțuirii sexuale?

Se constată că foarte multe persoane nu cunosc faptul că legea pedepsește hărțuirea sexuală și prin urmare unii cred că sunt în situații fără ieșire. Alții consideră că ignorând anumite comportamente și nereacționând în nici un fel vor rezolva problema. Studiile arată că lipsa unei reacții este adesea interpretată ca acceptare și chiar încurajare a comportamentelor de hărțuire.

Există o serie de modalități pe care o persoană care se consideră hartuită le poate aborda pentru rezolvarea situației: discuție directă cu hărțuitorul și refuzul ferm al comportamentului acestuia, discuții informale cu superiorul/managerul de resurse umane, sesizare oficială către aceștia, contactarea persoanei din sindicat responsabilă cu egalitatea de șanse, apelul la instanța de judecată. În plus, angajatorul este obligat, prin lege, să ia anumite măsuri pentru prevenirea și solutionarea cazurilor de hărțuire sexuală la locul de muncă. În această perioadă, persoana trebuie să dea dovadă de asertivitate, curaj și încredere în propria persoană. Chiar dacă nu putem spune că există reguli clare, este bine să nu lăsăm loc de mesaje ce pot fi interpretabile, o persoană poate primi niste mesaje calde și nu întotdeauna directe de la o alta: poate fi o privire, un cuvânt spus, un comportament direct poate salva situația încă din start. De asemenea, este important ca victima să nu se culpabilizeze și să nu

aibă sentimentul că celălalt este îndreptățit să i se adreseze într-un mod foarte crud și neprofesionist. Multe persoane își asumă vina și acceptă acest tip de comportament. Cel hărțuit trebuie să conștientizeze că are dreptul să spună nu, are dreptul să se răzgândească, chiar dacă într-o primă fază a spus da - chiar dacă a acceptat inițial, poate oricând să spună nu.

În cazul în care anumite comportamente continuă să se manifeste și persoana constată anumite reacții și manifestări comportamentale și psihice, este indicat să se adreseze unor specialiști, respectiv unui psiholog sau psihoterapeut și împreună să lucreze cu simptomele ce apar ca urmare a persistării unor astfel de atitudini, pentru a-și dezvolta stima de sine și încrederea în forțele proprii, învățând să comunice într-un mod asertiv anumite lucruri. Pe de altă parte, poate să găsească modalități acceptate social de a reacționa la astfel de situații.

Concluzii:

Studiile de specialitate evidențiază actualitatea fenomenului hărțuirii sexuale la femei în societatea contemporană, inclusiv în țara noastră.

Din analiza problematicii în discuție, rezultă existența mai multor forme de manifestare a căror identificare este interpretabilă.

Indiferent de natura și specificul hărțuirii sexuale la femei, consecințele sunt evidente atât în plan psihic și fizic cât și asupra performanței profesionale și carierei, ceea ce necesită măsuri de prevenție și intervenție

Bibliografie:

- Dwokiw, A (2001), *Războiul împotriva tăcerii*, Editura Polirom, Iași;
- Xxx Hărțuirea sexuală la locul de muncă -Raport de cercetare-Centrul parteneriat pentru Egalitate CPE , 2007;
- Xxx Ordonanța nr 137 din august 2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare publicată în Monitorul Oficial nr 431 din 2 septembrie 2000;
- Xxx Legea nr 202 din 19 aprilie 2002 republicată privind egalitatea de șanse între bărbați și femei.